

Felsefeyle Çocuk

Çocukla Felsefe

HASAN ÇİÇEK*

Hani biliyorsunuz, bütün kocaman adamlar bir zamanlar sizin gibi çocuklardı (Exupery, 2002, s.7).

Özet

Çocukluk, insanın geçirdiği hayat evrelerinden biridir. Birey bu evrede daha masum, daha saf ve daha sempatiktir. Bu evrede bireydeki merak ve hayret duygusu ona farklı sorular sordurmayı sağlar. Bu sorular ile felsefenin/filozofun soruları arasında zaman zaman benzerlik kurulur. Buna rağmen filozofun soruları ile çocuğun soruları arasında fark vardır. Soruların temel farklarından birisi bilinç farkıdır. Buna rağmen çocuklardaki bu soru sorma yetisi düşünme eğitimi ile devamlı ve bilinçli hale getirilebilir. İnsan belli bir yaştan sonra, çocukluğunun sorularını soramaz olur. Oysa felsefe ile o soruları, insanın eleştirel bir düşünme becerisine dönüştürmek mümkündür. Bu çalışmada çocuk ile felsefe arasındaki ilişki ve ilişkinin düşünme eğitimi ile devamlı hale getirilmesinin imkânı ve gereği üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Felsefe, düşünme, Düşünme Eğitimi.

Abstract

Childhood is one of human life experience's phase. At this phase, the individual is more innocent, pure and more sympathetic. Human's curiosity at this moment, allows him to ask different questions. There may be sometimes similarities between these and the questions of philosophy/philosopher. However, there are differences between the questions of the philosopher and the child. One of the main differences of the questions is

the difference of consciousness. Despite this, the ability of children asking questions can be converted to be continuous and conscious by thinking training. After a certain age, a person cannot ask childhood questions. With philosophy, however, it is possible to turn these questions into a critical thinking skill. In this paper, the relationship between child and philosophy and the possibility and continuity of this relationship with the thinking training are emphasized.

Key words: Childhood, Philosophy, Thinking, Education of Thinking.

Giriş

Aristoteles'in *Metafizik*'in (Aristoteles, 1996, s.75) başlangıç cümlesinde söylediğini çocuklar için de söyleyebiliriz: Her çocuk doğal olarak bilmek ister. Felsefe de çocuk gibi merak eder, hayret eder, sorar. Bu nedenle filozof ile çocuğun soruları birbirine benzerler. Çocukla felsefe arasında, çocukların felsefeyle tanışıklığının temeli olacak düşünme eğitimi konusunda da ilişki kurulabilir. Çocukla, düşünce eğitimi bağlamında felsefe de yapılabilir. Bu nedenle çocuk ile felsefe arasındaki ilişki iki yönlüdür. Çocuk başlangıçta felsefenin sorduğu sorulara benzer sorular sorar; sonra da bu sorular düşünme eğitimi ile devamlı ve bilinçli hale gelebilir. Bu nedenle çocuklar için düşünme eğitimi teşvik edilmeli, bir program çerçevesinde tüm dünyada uygulanabilir olmalıdır.

Bu çalışmada insanın ilk soruları olan çocukluk soruları üzerinde durulmuş, bu soruların ileriki yaşlarda felsefenin sorularına dönüşmesi için düşünme eğitiminin imkân ile gerekliliğine değinilmiş ve düşünce tarihindeki konuyla ilgili örnekler üzerinde durulmuştur.

Felsefeyle Çocuk

Çocukluk insanlığın ilk evresi/başlangıcı sayılırsa; felsefe de öncelikle bilginin, varlığın, amaçların, neden-sonuçları açıklamanın başlangıcı sayılır. Çocuklar henüz kimliklerini kolektif bir kimliğe, akıllarını herhangi bir oluşuma teslim etmeyen insanlardır. Onların henüz Platon'un metaforlaştırdığı anlamda herhangi bir "mağara"ları yoktur. Felsefeciler gibi çocuklar için de dünya ve onun üzerinde olup biten her şey yenidir; bu yüzden her şey, onların merak ve şaşkınlığına konu olur. Zaten başlangıçta felsefeyi gerekli kılan da şüphe, merak ve hayrettir. İnsan ilkin merak etti ve felsefe merakla doğdu. Nietzsche, "*insan, hayvan ile Tanrı arasında gerilmiş bir iptir*" der. Hayvan da değildir Tanrı da. Çünkü hayret merak ve

şüphe sahibi bir varlıktır. “Şüphe eden insan, gerçekliğin görüldüğü gibi olmayabileceğini, görünüşün gerisinde farklı nedenler olabileceğini düşünen insandır. Bununla birlikte şüphe ederek ve sorgulayarak yaşamak her zaman ve herkes için kolay olmaz. Bu yüzden insanların büyük bir çoğunluğu kendilerine açık iki alternatiften biri olarak, şüphe yerine rahat bir yaşamı seçerler” (Cevizci, 2010, s.11). Bu rahat yaşam, onların merak ve hayret yeteneğini sekteye uğratar. Oysa felsefeyle uğraşabilmek, felsefeci olabilmek için en çok ihtiyaç duyduğumuz şey, merak ve hayret etme yeteneğidir. Bu yetenek aslında bütün çocuklarda, özellikle de küçük çocuklarda bulunur (Cevizci, 2010, s.10). Bu nedenle felsefe ile çocuk birbirlerine benzerler.

“İnsanın kendini, toplumu ve içinde yaşadığı dünyayı kendinden hareketle ve kendisi için yeniden kurmasının temelinde felsefi bilinç yatar. Bu öyle bir bilinçtir ki, insanı hem genel olarak, dış dünyayı yani nesne ve hem de diğer bireylerin karşısında özgür ve bağımsız kılar” (Erkızan, 2002, s.67). Filozof bunu başaran kişidir. Çocuk da tıpkı filozoflar gibi, içinde bulunduğu durumu anlamlandırmaya çalışır. Çocuk her şeyi olduğu gibi kavrar. Önyargıyla yaklaşmaz. Hiçbir şeyde yargılayıcı olmaz. Felsefenin temel değerleri çocukluk çağında daha baskındır. Çocuklar kültürün, çeşitli sistemlerin, teknolojinin etkisi olmadan, çevrelerini merak ederler.

Felsefe ile çocuk arasında “bilmek için bilmek” bakımından da bir benzerlik vardır. Çünkü “insanın yalnızca bilmek için bilmeyi arzulaması felsefi bilincin ilk ve en önemli koşuludur” (Erkızan, 2002, s.67). Çocuklar da sadece bilmek için bilmek isterler; egemen olmak için, zengin olmak için, şan şöhret için, şeref için, tanınmak için değil.

Kant’ın (1724-1804) dediği gibi: “Çocuklar ara sıra tuhaf sorular sorarlar” (Kant, 2017, s.131). Oysa yetişkinlerin pek çoğu dünyayı olağan bir şey olarak görür. Onlar, şaşırtıcı görünüşler sergileyen hayatı olduğu gibi benimser; kalabalığın bir parçası haline gelip, alışkanlığın etkisiyle herkesin yaşadığı gibi ve sorgulamadan yaşarlar (Cevizci, 2010, s.10). İnsanlar belli bir yaştan sonra, hayata ve dünyaya hayret etme duygularını bastırırlar. Bu nedenle soru sormaktan da vaz geçerler. O halde çocukların soruları karşısında susarak değil bu sorulara çözümler sunarak, açıklayarak onları aydınlatmaya çalışmalıyız. Kant der ki, bu yaşlarda onlarla açıkça konuşmalıyız: “On üç yahut on dört yaşları genellikle gençlikte cinsiyet duygusunun geliştiği çağdır (eğer bu vaktinden evvel vuku bulursa çocuklar kötü misallerle yoldan çıkarılmış ve bozulmuş demektir), yargı güçleri de zaten o zaman teşekkül eder ve aşağı yukarı bu çağlarda tabiat onları bu meseleyi kendileriyle oturup konuşmamız-tartışmamız için hazırlamıştır” (Kant, 2017, s.132). Filozof çocuklara öğütte bulunur: Kendimizi bu dürtülerden sürekli meşguliyetle

ve yatağa ve uykuya gerekli olandan fazla zaman ayırmayarak koruyabiliriz (Kant, 2017, s.132). Çocukların, hoşumuza gitmeyen sorularına cevap vermediğimizde ne olacağını Kant açıklar: “Susarak, sükutla geçiştirilen şer daha da büyür. Biz bunu atalarımızın eğitiminde görüyoruz” (Kant, 2017, s.131). İşte bu nedenle ona göre, günümüz eğitiminde gençlerle açıkça, çekinmeksizin ve kararlı bir şekilde konuşmamız gerekmektedir (Kant, 2017, s.131). Başka türlü onların güvenini kaybetme riski doğar.

Kant’ın dediklerinden de anlaşılacağı gibi, çocuk, felsefeyi felsefe yapan şeyi yapar: Soru sormak, merak etmek. Bilindiği gibi, “felsefe sorularla başlar. Nitekim bazı filozoflar felsefenin en önemli işlevinin bir iddianın, görüşün vb. doğru olup olmadığını araştırmak, sonra da anlamlı soruları berrak bir biçimde ortaya koymak olduğunu savunurlar. Sokrates iki bin yıldan daha uzun bir zaman önce “sorgulanmamış bir hayat yaşamaya değmez” diye ısrar etmişti. Sokrates’in benimsediği felsefe anlayışına göre, felsefenin sorulara yanıt vermek gibi bir sorumluluğu yoktur, o daha çok yanıtları sorgulamakla sorumludur” (Honer vd., 2003, s.21). Sorular, akli başında her insanın her çağda önce kendine, sonra başkasına sorduğu sorular. İnsanın kendine sormamazlık edemediği sorular. Belki de birçok iç ve dış keşfin kaynağı bu sorulardır. Felsefenin her çağda sorduğu sorular. Bu sorular ilkin çocukluk çağında başlar. Bu sorular büyük ve derin anlamları ve dahi cevapları olan sorulara dönüşür felsefenin ve filozofun çabasıyla.

O halde “çocuklar felsefi sorular sorarlar” (Honer vd., 2003, s.20), diyebiliriz.

“Yalan söylemek niçin yanlıştır?

İnsanlar ölünce nereye giderler?

Bir şeyin gerçekten doğru olduğunu, ne zaman ve nasıl söyleyebilirsiniz?

Eğer özgür bir ülkede yaşıyorsam, yapmak istediğim her şeyi niçin yapamıyorum?” (Honer vd., 2003, s.20) vb. sorular, çocuklar söz konusu olduğunda çoğunlukla muhatap olduğumuz sorulardır. “*Ne var ki, birçoğumuz ömrümüzün bir noktasında bu derin sorulardan bazılarını sormayı bırakırız. Bunun nedeni, kısmen bu soruları çok fazla ezici bulmamız ya da kısmi veya dogmatik yanıtlarla çok kolayca rahatlamamızdır*” (Honer vd, 2003, s.20). Belli bir yaştan sonra, merak ve hayretin de ortadan kalktığını belirtmiştik; aynı zamanda bu tür sorularla meşgul olmak gibi bir huzursuzluk da yaşamak istemeyiz. Yani çocukların ve gençlerin büyük bir kısmı sonraki yaşlarında hayret ve meraklarını yitirirler; alışkanlığa teslim olurlar. Bizler büyüdükçe menfaatlerimiz de büyür. Artık eskisi gibi içimizden geldiği gibi soramayız. Soru sormadan, kendimizi sınırlandırmayı gerektiren onlarca gereğe

sığınırız. “Gerçekten de felsefi sorular bütün insanları çok yakından ilgilendirmekle birlikte, herkes felsefeci olamaz; herkes felsefi sorularla ilgilenmez. İnsanlar günlük hayata çok farklı nedenlerle öylesine sıkı bir şekilde bağlanırlar ki; felsefe, daha büyük ve daha derin sorular karşısında çocukluk döneminde görülen merak ruhuna bizi yeniden döndürerek temel sorunlarla ilgimizi yeniden uyandırır” (Honer vd., 2003, s.21). Sonuçta, filozofların sorularının, çok gençken çoğumuzun sorduğu soruların daha kusursuz, daha karmaşık ve uzmanca biçimleri olduğu görülür genellikle (Honer vd., 2003, s.21). Böylece filozof hepimizin devamlı sorması gereken soruları sormayı sürdürür. Bir yerde insanlığın sorularla ilgili yükümlülüğünü üstlenir.

Bu nedenle çocukla felsefe/filozof arasında sorular konusunda bir benzerlikten rahatlıkla söz edilebilir. İkisi de çaresiz kalabileceğimiz sorular sorarlar. Hayatın neresinden soracakları belli olmaz. Aslına bakılırsa, soru sormak çocukların ufkunu açar. Kant soruların önemini Sokrates (M.Ö.469-399) üzerinden anlatır: *Kendisine dinleyicilerinin bilgisini doğurtan ebe diyen Sokrates, bir bakıma Platon’un bizim için muhafaza ettiği diyaloglarında, yetişkin insanların durumunda bile fikirlerin kendi ferdi akıllarından nasıl çıkartılabileceğinin misallerini verir* (Kant, 2017, s.97-98). Sorular fikirlerin, varsa iç keşfin sırlarını deşifre ederler. Bu nedenle Kant, Sokrates’in yöntemini çocuklar dâhil her yaştaki insan için kullanmamızı önerir: *Çoğu durumda akla dayalı olarak konuşurken suretiyle kendi fikirlerini ortaya çıkarmaya çalışmalıyız, bu fikirleri onlara benimsetmeye (zihinlerine zerk etmeye) değil. Şu halde Sokrates’in benimsediği usul sorulu cevaplı yöntem için kural teşkil etmelidir* (Kant, 2017, s.98). Böylece o büyük ve anlamlı sorular hep olmalı ve ardı arkası kesilmemelidir. Denir ki: Önce çocukların konuşması için büyük çaba harcarız, konuşmayı öğrendikten sonra da susturmak için. Bu nedenle Kant, çocukların sorularına karşı, geçmişin çocuklarından anlayış bekler ve şöyle der: *Çocuklara, soru ve düşüncelerinden dolayı kızmak, dinlememek, felsefenin boş ve yararsız bir şey olduğunu düşünmektir. Çocuk; bilmeye, almaya, öğrenmeye hazır ve aç insandır. Çocuklar açık yürekli ve bakışlarıyla güneş gibi neşeli olmalıdır* (Kant, 2017, s.107). Böylece Kant, burada çocukların sorularının felsefi bir anlam taşıdığını da ifade etmiş olur. Bu yönüyle felsefeyle çocuk zaman zaman birbirini çağırır.

Çocukla Felsefe

Kant, 1776’dan itibaren Königsberg Üniversitesi’nde eğitim üzerine dersler verir. Bu derslerin metinlerinden ibaret olan kitabını öğrencileri yayınlara. Über *Pedagogik (Eğitim Üzerine)* başlıklı söz konusu kitabın ilk cümlesi şöyle başlar: *İnsan eğitime ihtiyaç duyan tek varlıktır* (Kant, 2017, s.31). Kant’ın

“Eğitim Üzerine” adlı kitabı şöyle biter: *Ve son olarak insanın kendisini her gün hesaba çekmesinin lüzumu gösterilerek hayatın sonuna vardığında onun edeceği değer konusunda bir kestirmede bulunmaya teşvik etmeliyiz* (Kant, 2017, s.135). Yani bireyi kendi hayatı üzerine düşünmeye sevk etmeliyiz. Bu nedenle Kant eğitimi, çocuklar söz konusu olduğunda, düşünme eğitimi olarak da anlar ve bunun önemine değinir: Çocukların sadece alıştırılması-uyusallaştırılması yeterli değildir; çünkü onların düşünmeyi öğrenmesinin daha büyük önemi haizdir. Düşünmeyi öğrenerek insan keyfi-gelişigüzel değil, sabit değişmez ilkelere göre hareket etmeyi öğrenmeye başlar (Kant, 2017, s.45). O halde düşünme eğitimi, erken yaşlarda çocuğun özdisiplin kazanmasını yani insan olarak sınırlarını öğrenmesini sağlar. Nefs hâkimiyeti (öz disiplin) ile insan kendisini eğiterek Sakin-vakur olarak, toplum içerisinde neşeli bir refik-dost haline getirebilir (Kant, 2017, s.134). Çünkü ona göre, “*insan ancak eğitimle insan olabilir*” (Kant, 2017, s.35). Öyleyse bu eğitimin içinde düşünme eğitimi de yer almalıdır ve bu eğitim küçük yaşlardan itibaren başlamalıdır. Zaten burada, “Çocukla felsefe”den kasıt, çocuğun düşünme eğitimine tabi tutulması ve onun felsefenin temelini bu düşünme eğitimi ile almasıdır. Neden düşünme eğitimi?

Düşünme eğitiminden geçen birey, sorgulamayı, hayatı anlamlandırmayı öğrenir ve epistemolojik anlamda başkasına bağımlı olmaktan kurtulur. Epistemolojik bağımlılıktan kurtuluş zaman zaman bundan hoşlanmayanları rahatsız edebilir. Hatta Sokrates’in idama mahkûm edilişi düşünmeyi öğretmesine bağlanır. Yani Sokrates’in çocuklara düşünmeyi, sorgulamayı öğrettiği için ortadan kaldırıldığı dile getirilir. Felsefe de düşünmeyi öğretme etkinliğidir: “Çoğumuz şu ya da bu derecede en insani etkinliklerden biri olan felsefe yapma etkinliğiyle meşgul olduğumuz için, felsefeyi, geçerliliği garanti eden kurallara uygun olarak (*formal biçimde*) incelemek, felsefeyi daha sistematik bir biçimde yapmamız için ancak bir uyarıcı olur. Bu, amaçlı, ciddi, özenli, dikkatli ve yöntemli bir biçimde düşünmek gibi güç, ama başarmamız gereken bir iştir” (Honer vd., 2003, s.20-21). Bunu başarmanın yollarında biri de erken yaşlarda çocukların düşünme eğitiminden geçirilmeleridir. Bu düşünme eğitimi sayesinde çocukların, başkalarını sevmeyi ve onlarla ilgilenmeyi öğrenmelerini sağlamalıyız. Kant zaten insanın içsel olarak bunu taşıdığını söyler: “*Ruhumuzda bir şey vardır ki bizi 1)kendimizle 2) birlikte yetiştirdiğimiz kimselerle ilgilenmeye sevk eder ve 3)çimizde dünyanın ilerlemesine dönük de bir ilgi olmalıdır*” (Kant, 2017, s.134). İşte bu nedenle çocuklar, bu ilgiyle tanıştırılmalıdır, öyle ki bu yüreklerine sıcaklık kazandırsın. Kant’a göre çocuklar, dünyanın ilerlemesine sevinmeyi öğrenmeliler, her ne kadar bu kendilerinin yahut memleketlerinin faydalarına olmasa da” (Kant, 2017, s.135). Aynı zamanda çocuklar, “*hayatın iyi şeylerinin hazzına-*

çoşkusuna çok fazla kıymet-önem vermemeye” alıştırılmalıdırlar; “ve gençlere zevk beklentilerinin asla tam olarak gerçekleşmeyeceği gösterilmelidir” (Kant, 2017, s.135). Bunun yanında, “çocuklara harici şartlar konusunda kanaatkârlığı, işte çalışmada sebat ve sabrı, zevkte-hazda itidal ve dengeyi öğretmeliyiz” (Kant, 2017, s.134). Böylece düşünme eğitimi ile çocuklar, yükümlülüklerini, sınırlarını, sorumluluklarını öğrenmiş olacaklardır.

1990’lı yıllardan bu yana çocuklar için felsefe eğitimine yoğunlaşan UNESCO’nun da okulöncesi ve ilköğretimde yapılacak felsefe eğitiminin hedefleri arasında düşünme eğitimi önemli yer tutar. Söz konusu hedefler şöyle sıralanmıştır: “Bağımsız düşünme; düşünen yurttaşlar yetiştirme; çocukların kişisel gelişimine yardım etme; çocukların dil, konuşma ve tartışma yetilerini geliştirme; felsefeyi kavramlaştırma yeteneğini kazandırma; çocuklara uygun bir öğretim yolu geliştirme” (Akt. Tepe, 2015, s.79). Burada da çocukların düşünme becerisi kazanmaları temel hedeftir. Zaten 1995 UNESCO Paris Felsefe Bildirgesi de, “Felsefe eğitiminin, düşünebilen, bağımsız, çeşitli propaganda biçimlerine kapılmayan insanlar yetiştirerek, onları çağdaş dünyanın büyük sorunları karşısında, özellikle etik sorunlar karşısında sorumluluklarını üstlenmeye hazırladığını” (Akt. Günay, 2015, s.195), dile getirerek, felsefenin kazandırması gereken sağlıklı düşünme yetisine vurgu yapmaktadır.

Bu nedenle “çocuklar içinde bulunulan zaman dilimi için değil, fakat gelecekte insanın mümkün gelişmiş durumu için eğitilmelidir” (Kant, 2017, s.39). Düşünür Halil Cibran (1883-1931) bu olguyu şöyle dile getirir: “Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil. Onlar hayatın kendine duyduğu hasretin oğulları ve kızları. Onlara sevginizi verebilirsiniz ama düşüncelerinizi değil, Zira kendi düşünceleri var onların. Onlar gibi olmaya çabalayabilirsiniz ama onları kendinize benzetmeye çalışmayın” (Cibran, 2017, s.9). Çocuk, çocukça kalmalı, kendini büyüklere benzetmemeli, benzetilmemelidir, nasılsa büyüyecektir; yetişkin olduğunda, yetişkin gibi davranacaktır. Hiç olmazsa orada/çocuklukta olduğu gibi kalabilmelidir. Kant, bir çocuğun kendisini yetişkinlere uygun ahlaki düsturlarla donatması kendi bölgesinin (hududunun) dışına çıkması ve sadece bir taklitçi olması demektir (Kant, 2017, s.108), diyerek çocukların kendileri olarak kalmalarına vurgu yapar ve şöyle devam eder: *Bırakın çocuk çocuklara özgü tarzda zeki ve kurnaz olsun; bırakın çocukça açıkgöz ve şakacı olsun fakat yetişkin bir insan gibi kurnaz değil. Yetişkin bir kimse için nasıl ki çocukça bir akıl uygun değilse bu (yetişkin insan kurnazlığı) da bir çocuk için aynı derecede uygun değildir* (Kant, 2017, s.55). Ünlü yazar Antoine de Saint Exupery (1900-1944), *Küçük Pren* adlı kitabında, insan kurnazlığının egoist temelini tilki fablı ile anlatır: Tilki insanlar için dermiş ki: Tüfek vardır onlarda. Avlanırlar. Çok kötü bir şeydir tabii bu! Bir de tavuk yetiştirirler. İyi olan da budur (Exupery, 2002, s.75). Ben tavukları avlamaya çalışırken, insanlar da beni avlamaya çalışır (Exupery,

2002, s.77). Tilki doğru olanı da dile getirir: İşte sana bir sır, çok basit bir şey: İnsan yalnız yüreği ile doğruyu görebilir. Asıl görülmesi gerekeni gözler göremez (Exupery, 2015, s.84). Kötü her zaman kötü olmalıdır. Bana iyi olan başkasına kötüyse de kötüdür. Tilki, bunu görmek istemez. Kurnazlık sadece kendisini düşünmesini ve kayırmasını sağlamaktadır.

Sadece çocuklar büyükleri taklit etmezler. Büyükler de çocukluklarından kolay kolay vazgeçemezler. Kant insanların çocukluktan vazgeçemediğini kâğıt oyunu üzerinden anlatır: “Gerçekten akli başında insanların saatlerce oturup kâğıtları karıştırması tuhaf ve anlaşılmalıdır. Anlaşılan o ki insanlar için çocukluğu terk etmek o kadar kolay değildir” (Kant, 2017, s.88). Böylece, çocuklukta ve çocukça başlayan oyun başka türlü de olsa devam eder.

Sonuç

Felsefe yapmak için çocuk kadar cesaretli, çocuk kadar meraklı, onun kadar saf olmak gerektir. Hikâyede “Kral çıplak” diyen bir çocuktur; çünkü cesur/sorgu-sualsiz, açık ve gözlüksüz bakar o. Felsefe küçük bir çocuktur ya da felsefe çocuk gibidir diyesi gelir, insanın. Sorarak, soruşturarak yaşamak; merak duygusu, bilgi edinme arzusu, insan olma çabası. İkisinde de soru soruyu doğuruyor. O halde şöyle diyelim: Felsefe ile çocuk birbirine benzerler, sürekli bir bilme çabası içindedirler. Daha önce söylendiği gibi İkisinde de öğrenme (bilme) açlığı vardır.

Felsefeyle, çocukluğumuzun salt öğrenmek için oluşan sorularına geri döneriz. Çocuk ile onun düşünme yetisini geliştirerek felsefeye çocuksu bir soluk aldırabiliriz. Düşünme eğitimi ile çocukların doğasındaki merakı, hayreti, ilgiyi devam ettirip, bu yetilerini bir niteliğe dönüştürüp, onlarda sorgulamayı, eleştirel bakmayı devamlı ve bilinçli hale getirebiliriz. Belki de böylece insan rasyonel bir varlık olmanın ayırıcısına ulaşarak, kendine karşı, kendi dışındaki varlıklara karşı, topluma karşı sorumluluklarının bilincine vararak, evreni ve türüyle ilişkilerini tahrir etmekten vazgeçip, yeryüzünü imar ve tamir etmeye yönelir.

* Hasani ÇİÇEK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü

hcicek@yyu.edu.tr

Kaynakça

- Aristoteles (1996). *Metafizik*. çev. Ahmet Arslan. İstanbul: Sosyal Yayınlar
- Cevizci, Ahmet (2010). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Nobel Y.
- Cibran, Halil (2017). *Ermiş*. çev. Ayşe Berktaş. 7. basım. İstanbul: T. İş Bankası Y.
- Erkızan, Hatice Nur (2002). "Küreselleşmenin Tarihsel ve düşünsel Temelleri Üzerine". *Doğu Batı*, Ankara, 18, 61-75.
- Exupery, Antoine de Saint (2002). *Küçük Prenses*. haz. Muharrem Ekisçeli. İstanbul: Nehir Y.
- Günay, Mustafa (2015). Felsefe Eğitimi ve Öğretimi Üzerine. Betül Çotuksöken-Harun Tepe (Yay. Haz.). *Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi* içinde (s.188-195). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Honer, Stanley M. - Hunt, Thomas C.- Okholm, Dennis L. (2003). *Felsefeye Çağrı*. çev. Hasan Ünder Ankara: İmge Y.
- Kant, Immanuel (2017). *Eğitim Üzerine*. çev. Ahmet Aydoğan. 6. baskı. İstanbul: Say Y.
- Tepe, Harun (2015). UNESCO Verileri Işığında Dünyada Çocuklar İçin Felsefe. Betül Çotuksöken-Harun Tepe (Yay. Haz.). *Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi* içinde (s.77-94). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Soruların En Güzeli

Ormanda bir sınav sorusu:

-Hangi ağacın yaprakları
Daha çoktur?
-Ağaçlar mı sordu bu soruyu?
-Hayır!
-Kuşlar mı?
-Hayır!
-O hâlde
Güneş olmalı
-Hayır bilemedin,
Dedi, kaplumbağa tavşana
-Yıldızlar merak etmiş
Olamaz mı?

Biraz da kızarak
Şöyle seslendi tavşan:

-Bu sorunun
Ve cevabının
Sana yararı yok ki!

-Bilmediğin konuda
Soru sormak,
Dedi kaplumbağa
Soruların en güzeli

Mustafa Ruhi Şirin